

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
34100 Trst, ulica Ghenga 8/1, telefon 60824, 34170 Gorica, piazza Vittoria 46/II. Pošt. pred. (casella postale) Trst 431. Poštni čekovni račun Trst, 11/6464
Poština plačana v gotovini
T E D N I K

NOVI LIST

Posamezna številka 90 lir

N A R G C N I N A :
četrletna lir 900 - polletna lir 1.750 - letna 3.500 ♦ Za inozemstvo: letna naročnina lir 4.500 - Oglasi po dogovoru - Spedizione in abb. post. I. gr. bis
S E T T I M A N A L E

ŠT. 989

TRST, ČETRTEK 23. MAJA 1974, GORICA

LET. XXIII.

20 LET NOVEGA LISTA

Dne 27. maja poteče dvajset let, odkar je začel ponovno izhajati Novi list. Dve desetletji v zgodovini sicer ne pomenita veliko, a gotovo predstavljata precejšnje razdobje za list, kakršen je naš, in je zato pravilno, če se njegovega jubileja vsaj z nekaj vrsticami spomnimo.

Takratni glavni urednik Novega lista in hkrati glavni pobudnik za njegovo ponovno izhajanje, danes žal že pokojni dr. Engelbert Besednjak, je za prvo številko napisal uvodnik, v katerem je s preprostimi, a zelo jasnimi besedami povedal, zakaj je list nastal in kaj hoče. Če po 20 letih preberemo njegova izvajanja, moremo ugotoviti, da so še vedno polno veljavna in aktualna ter jim ni treba ničesar dodajati ali jih kakorkoli popravljati.

Novi list je po obliki skromen zamejski tednik, ki je nastal v posebnem zgodovinskem trenutku, ko je bilo treba med tukajšnjim slovenskim ljudstvom vsejati predvsem seme sprave in politične enotnosti glede tistih vprašanj, ki so življenjske važnosti za njegov nacionalni obstoj. Če se ozremo na prehojeno pot, mislimo, da takšna prizadevanja niso bila zaman, temveč da so doseгла določen uspeh.

Kot manjšinsko glasilo je Novi list pred 20 leti napovedal da bo »dvigal slovenski narodni ponos in se neustrašeno boril za našo enakopravnost na vseh področjih javnega življenja«. Menimo, da nismo neskomolni, če napišemo, da smo se v listu vedno strogo držali teh smernic in nismo prav v ničemer zaostajali vselej, kadar je šlo za izvajanje, spoštovanje ali obrambo slovenskih narodnih in drugih pravic.

Kar zadeva pisanje lista na splošno, je že omenjeni uvodničar pred dvema desetletjima naglasil, kako je naše ljudstvo »do grla sito medsebojnih preprirov, obrekovanja in prerekovanja po časopisih.« Zato je napovedal, da bomo v listu »to željo ljudstva upoštevali in se po njej ravnali.« Mirno lahko trdimo, da je bilo in je to vodilo vsem piscem in sodelavcem našega lista morda najbolj pri srcu, saj smo globoko prepričani, da se more in mora še tako kočljivo in sporno vprašanje obravnavati mirno in na dostojni ravni, brez zadirčnosti, fanatizma ali brezglavega zaletavanja, ob strogem spoštovanju mnenja ali prepričanja vsakogar in vseh. Tako v našem listu ni bilo mesta za osebna obračunavanja, čeprav so nas — zlasti v prvih letih izhajanja lista — večkrat »srbeli prsti« in smo se morali premagovati, da na osebne napade in obrekovanja nismo

(Dalje na 6. strani) D. L.

POGOVORI MED VLADO IN SINDIKATI

Nekaj dni po izidih referendumov so se v Rimu sestali na važnih programskih pogovorih vlada in sindikalne organizacije. Pričakovati je bilo, da hočejo politične sile preveriti dejansko stanje v državi, preden se srečajo s sindikalisti o pomembnih ekonomskih in sindikalnih problemih. Izidi ljudskega glasovanja so vsekakor podprli zahteve delavskih predstavnikov in zato je razumljivo vladalo v državi precejšnje zanimanje, kakšen ton bo imelo to prvo srečanje po tolikih mesecih odlašanja.

Prve novice, ki so prišle iz palače Chigi prejšnji četrtek zvečer, niso bile spodbudne. Predsednik vlade Rumor je v svojem daljšem odgovoru na zahteve treh sindikatov CGIL - CISL - UIL v dramatični luči prikazal zelo hudo ekonomsko stanje v državi. Predvsem je treba zaustaviti inflacijo zaradi neravnovesja v plačilni bilanci, sicer Italija ne bo dobila več tujih kreditov, kar bi povečalo nezaposlenost in mednarodno izolacijo. »V tem trenutku — je poudaril Rumor — sta naša proizvodnja in celotna naša ekonomija odvisni v veliki meri od tujih kreditov. Zaradi tega smo morali z znanimi in kritiziranimi ukrepi omejiti uvoz. Gotovo ti ukrepi ne bodo dolgo v veljavi, prav tako pa so razumljivo vzbudili nezadovoljstvo pri ostalih partnerjih, zlasti pri državah skupnega evropskega tržišča. Tudi povpraševanje posameznikov presega ponudbo in s tem se omejuje možnost izvoza, ki

se že tako in tako vedno bolj manjša. Na drugi strani pa znatno raste uvoz tudi potrošniških artiklov.« Iz tega izhaja vrsta zaskrbljujočih vzporednih momentov, ki obremenjujejo celotno italijansko notranjo in zunanjo politiko. V prvi vrsti je oškodovana celotna socialna politika vlade, v nevarnosti je tudi izvajanje vrste reform, zaradi nevarnosti inflacije upada kupna moč denarja, cene zato vedno bolj rasejo. V mednarodni politiki je neravnovesje v plačilni bilanci težka ovira za večjo mednarodno izmenjavo; isto neravnovesje tudi postavlja v nevarnost italijanske kredite v inozemstvu. Po Rumorjevem mnenju se omenjene nevarnosti zelo hitro grmadijo nad italijanskim finančnim in ekonomskim stanjem v državi. Zato je predsednik vlade pozval sindikalne organizacije, naj pri sedanjih pogajanjih z vlado pokažejo svojo pripravljenost za hitro reševanje nujnih problemov, »sicer nas bo hiter razvoj dogodkov vse skupaj povlekel na dno.«

Razumljivo je, da je tako dramatičen prikaz italijanske finančne politike presenetil sindikalne predstavnike, ki so se sestali z vlado predvsem zato, da bi obravnavali njihove zahteve na socialnem področju. Predhodno so namreč delavske organizacije predstavile vladi štiri točke, o katerih naj bi se razvila diskusija: gre za naložbe na italijanskem jugu, ki naj zagotovijo večjo

(nadaljevanje na 2. strani)

Zdaj jih še bolj spoštujemo

Kdor bo v prihodnosti pisal zgodovino današnje Italije, bo morda zaman iskal odgovor na vprašanje, zakaj je vzbujala italijanska republika v naših dneh tako sovraštvo v širokih plasteh italijanskega naroda. Ne da bi pretiravali, lahko rečemo, da danes sorazmerno mnogo več ljudi sovraži demokratično republiko in ji želi čimprejšnji in sramotni konec, kakor pa jih je sovražilo avtoritativno kraljevino in fašistični »imperij«. To je uganka, ki je ni mogoče razložiti drugače, kakor z značajem in s psiho italijanskih ljudi.

Res je, da se je krščanska demokracija že močno izrabila v skoro tridesetih letih odkar stoji na čelu italijanskega državnega življenja, in da strankarski interesi ter cinizem oblasti vedno bolj izpodrivajo nekdanji idealistični demokratični zagon s katerim so preželi krščansko - demokratsko stranko don Sturzo, De Gasperi in drugi, ki so v odporu proti fašističnemu režimu in v begunstvu ustvarjali njene idejne in organi-

zacijske temelje. Res je tudi, da je v današnji demokratični Italiji še vse polno nerešenih in hudih problemov. Res je pa tudi, da sta tista grozotna revščina in socialno zatiranje, ki sta bila vsakdanji pojav, če že ne značilnost umbertovske Italije, samo še daljni, bled spomin in da v današnji republici ni mogoče govoriti o terorju s strani države, ki je bil tipičen za fašistično državo in celo njena bistvena sestavina. In vendar so Italijani ljubili umbertovsko Italijo in jo idealizirali ter od navdušenja rjovel, kadar se je pojavil »duce« na balkonu palače Venezia. Niti tedaj, ko jih je veliki demagog pripeljal v katastrofo, ni vzbujal njegov režim v javnosti toliko sovraštva in prezira kakor sedanja italijanska republika. To je že bolj problem za psihopatologe kakor za psihologe in politologe.

Izraza tega zagrizenega nasprotovanja in sovraštva do demokratične države sta le-

(Dalje na 5. strani)

RADIO TRST A

:: NEDELJA, 26. maja, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu. 9.45 Komorna glasba Giuseppa Tartinija. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Potovanje v Liliput«. Napisal Jonathan Swift, dramaturgiziral Mara Kallan. Režija: Lojzka Lombar. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Staro in mlado v zabavni glasbi. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... 13.30-15.45 Glasba po željah. 14.30 Nedeljski vestnik 15.45 »Medeja«. Tragedija v 5 dejanjih, napisal Franz Grillparzer, prevedel Franc Jeza. RO Režija: Jože Peterlin. 17.30 Sport in glasba. 18.30 Nedeljski koncert. 19.15 Mojstri jazza. 20.00 Sport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Karlheinz Stockhausen: Pesem mladeničev, za magnetofonski trak. 22.25 Nežno in tiho.

:: PONEDELJEK, 27. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za srednje šole) »Posočje«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (ponovitev). 18.50 Glas in orkester. 19.10 Odvetnik za vsakogar. Jazz glasba. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti - Trio Lorenz: pianist Primož Lorenz, violinist Tomaž Lorenz, violončelist Matija Lorenz. Dane Škerl: Trio (1973); Milan Stibilj: Seanca (1971) - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Filmska glasba.

:: TOREK, 28. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 12.50 Medigra na pihala. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. Pripravil Danilo Lovrečič. G. Rossini: Variacije za klarinet in majhen orkester v c duru; Serenada za majhen ansambel v es duru. 18.50 Glasbeni utrinki. 19.10 Šaljive zgodbe Fortunata Mikuletiča »Sejalec«. 19.20 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Sport. 20.35 Wagner: Večni mornar, opera.

:: SREDA, 29. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol) »Veselo zarajajmo!«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (ponovitev). 18.50 Hornist Jože Falout, pianist Aci Bertonec, Pavle Merku: Metamorfoze ljudske pesmi za sam rog; Giulio Viozzi: Sonata za rog in klavir. 19.10 Higiena in zdravje. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Sport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Bruno Martinotti. V odmoru (21.20) Za vašo knjižno polico. 22.05 Ritmične figure.

:: ČETRTEK, 30. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Plesi in pesmi folklorne skupine iz Režije. 19.10 Marijine božje poti »Barbana«. (Lojze Tul). 19.25 Pisani balončki (Krasulja Simoniti). 20.00 Sport. 20.35 »Umetnost umiranja«. Enojeanka, napisal Achille Campanile, prevedla Lelja Rehar. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.45 Binkoštni gregorijanski spevi. 22.10 Južnoameriški ritmi.

:: PETEK, 31. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol) »Vesele in okrogle šoli v slovo«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Radio za šole (ponovitev). 18.50 Nino Rota: Sinfonia 19.20 Liki iz naše preteklosti: »Stanko Bunc« (Marija Cenda). 19.30 Jazz glasba. 20.00 Sport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. 21.30 V plesnem koraku.

:: SOBOTA, 1. junija, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio: 17.00 Za mlade poslušavce (Danilo Lovrečič). 18.15 Umetnost. Pianist Aleksander Vodopivec. 18.50 Glasbena zpleljanka. 19.10 Družinski obzorik (Ivan Theuerschuh). 19.30 Zborovsko petje. 20.00 Sport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Ludski glas - božji glas«. Napisal Damir Feigel, dramaturgiziral Adrian Rustja. RO. Režija: Miro Opelt. 21.10 Zabavni orkester RAI. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Od dihi ob glasbi.

Pogovori med vlado in sindikati

(nadaljevanje s 1. strani)

zaposlenost, neobdavčenje manjših dohodkov, kontrola cen nad dobrinami širše potrošnje in višanje penzij v razmerju z dinamiko plač. Sindikalne organizacije pa so se znašle pred širšo ekonomsko problematiko, ki jo je kot rečeno razvil ministrski predsednik Rumor, dopolnili pa zakladni minister Colombo, finančni minister Tanassi in drugi.

Prvi odgovor sindikalnih predstavnikov je jasno izražal začudenje, da je vlada spričo tako težkega notranjepolitičnega razvoja toliko časa zavlačevala srečanje z njimi. Vsekakor pa so poudarili svojo pripravljenost, da se čimprej rešijo najnujnejši in najbolj nevarni ekonomski problemi. »Pripravljeni smo na vrsto omejitev in večjih žrtev, toda pod pogojem, da bodo te žrtve za vse, ne samo za del državljanov, za tisti del, ki je spodaj in že od vedno prenaša glavno težo gospodarskih in finančnih težav v državi.« Zato sindikalni predstavniki niso obljubili Rumorju premirja pri zahtevah delavskega razreda, pripravljeni pa so sodelovati v vladnimi krogi pri načrtovanju nujnih posegov za ureditev ekonomskega stanja. Od vlade

pa zahtevajo trdnejših garancij za boljši razvoj ekonomske politike.

Obe strani sta se zato domenili za vrsto dnevnih sestankov o posameznih problemih, ki otežkočajo sedanji gospodarski položaj države. Prav danes imajo na ministrstvu za državni proračun zelo važno sejo o splošni vladni gospodarski politiki, investicijah in podpori jugu, o davčni zakonodaji, o oskrbi z energetskimi sredstvi, o nadzorstvu nad cenami in obrambi zaposlitve.

Vrsta sestankov bi se morala zaključiti 6. junija, ko se bosta obe stranki sestali za celoten obračun dela. Pričakovati je, da bodo tako sindikalni predstavniki in še bolj italijanska vlada pokazali vso dobro voljo, da se čimprej rešijo najnujnejši ekonomski problemi, ki obremenjujejo italijansko notranjo politiko in postavljajo v veliko nevarnost mednarodne odnose z Italijo. Pri tem delu pa bosta obe strani morali pokazati dobršnjo mero razumevanja in sodelovanja, predvsem pa jasne načrte za bodočnost.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

Mihec in Jakec se menita od odmiranja države in od rdečih brigad

— E videš, Jakec moj, zdej pej gremo res počasi u socializem...

— Pej kaku si pršu na tu? Meni se ne zdi! Jez bi prej reku, de gremo u anarhijo.

— Ma fališ. Vidi: pr referendumu je zmaga razporoka, če reč napredne ideje, demokracija, svoboda jn samo tako jn Fanfani je ostou z dougem nusam. Jn Almirante tudi. Jn zdej gre proces naprej jn je tudi država začela odmirat, umirat, zginjavat... Jn, tu znaš tudi ti, odmiranje države spada u izgradbo socializma.

— Ma meni se prou ne zdi, de be država umirala. Še posebno pr davkah je še preveč živa. Jn apetit jema tudi velik. Če be odmirala, be zgeblavala apetit jn be jedla zmiran mejn. Invece žre ku an mulc od petnajst let jn ji ni nikoli zadosti.

— Jakec, moreš zastopet, da ne more jet vse hkrati. Država je koker človek: odмира počasi, nomalo na bot. Tudi človek odмира počasi na rate. Naprej mu izpadejo lasje; pole počasi, aden z drugem, zobje. Pole se mu začne kisat pamet, pole ne more hodet, pole ga zmiram bol zebe, pole zgeblava apetit, pole začne gledat televizijo, futrat golo-be jn taku gre naprej dokler se an dan ne stegne. Jn glih taku je država: nomalo danes, nomalo jutre jn odmiranje napreduje.

— Pej po čem sodeš ti, de država odмира?

— Ma kej nisi zamerkau tudi ti? Vidi, denmo reč, policijo! Kej morbet ne odмира? Sej nanka ne znaš, de je. Jo videš samo na kašneh proslavah al pej na shodeh za razporoko. Jn taku tisti ke kradejo, ubivajo, delajo atentate so zmiram bol brez skrbi. Zdej

so slekli hlače tudi sodniki jn se udali pred tistimi brigate rosse. Bojo spestili osem obsojenih atentatorjev, zatu, de bojo dobili nazaj anga sodnika. Če reč, de an sodnik vela za osem lumpov.

— Mihec, ne stoj bet tak! Tle se je šlo za rešet ano človeško žiuljenje, za anga nedoužnega. Dragi moj, rajše spestet anga krivga, koker obsodet anga nedoužnega. Taku prave naša vera.

— Ja, Jakec, lepu si povedau. Ma jest te prašam: zakaj so je obsodli jn zaprli tisteh osem atentatorjev, ke jeh bojo zdej spestili? Kej jeh niso zatu, de ne bojo več delali atentatov jn pr tem ubili kašne nedoužne ledi? Jn zdej, ke bojo fraj, kej misleš, de ne bojo spet kašno nakuhali? Še bol koražo bojo jemeli, ke zdej so vre zastople, kaku se je treba ravnat. Tudi če bojo kašnega primli — prava reč! Bojo ben nje kompanjoni ugrabli spet kašno veliko glavo al tudi samo kašnega otroka od kašne velike glave jn taku bojo pršli spet ven. Ni problema. Če je država zastran nedoužnega človeča popestila anbot, bo popestila tudi za naprej. Tiste brigade bojo samo ahtale, de zmira ugrabejo anga nedoužnega človeka. Tašnega, ke se vsem smile. Jn taku bojo tiste brigade delale kar bojo tele. Jn vsa naša policija jn procesi jn sodniki jn pržoni se lahko grejo solt...

— Skori se me zdi, de jemaš prou. Znaš, de me nomalo skrbi! Kej se ne lahko zgodi, da ukradejo tudi nas dveh? Jn pole de rečejo tiste briate: če nam ne daste tolko municije, tolko bomb, bomo mi Mihca jn Jakca pretočili in nardili z nje, denmo reč, kotle za kuhat polento. Kej misleš, kej be se Trst potegnu za nas jn naredu kar je mogoče, de be rešu dva nedoužna čoveka?

— Jest rečem, de ja. Kaku be Tržačani brez nas znali kolko je ura?

Lev Detela

Koroška enakost in neprijetna drugačnost

Koroška je prazna in neoprijemljiva, kot da se ne zna izraziti. Greš čez njene hribe in doline stopaš po njenih vaseh, sediš v kavarni sredi Celovca. Obdaja te obroč praznine. Bes tli za tvojim hrbtom; je zamolkel, trdovraten bes, ki raste iz samih tal, ki je v tleh te dežele.

Almirante v Trstu deluje patetično in hrupno, kot nekaj uvoženega, kot nekaj, kar je prišlo v tržaška zakotja delat red in mir, odstranjanje »slovenski bacil«.

Na Koroškem ni Almiranteja in ni »višjih« politikov, ki bi javno rohnili v gorečem odstranjanju neprijetnega zadaha, ki ga povzroča druga kri.

Tu je — morda bolj kot v Trstu — čutiti nepopravljivo bližino sosedstva, sorodnost čustvovanja, nazorov, mentalitete, ki jo loči le pripadnost temu ali onemu deželnemu jeziku. Slovenski in nemški kmet sedita v isti togi drži za njuno hrastovo mizo, na isti način si natakata vino, na isti način si režeta kruh in šunko. Isti je njun trpki, usmiljenja vredni nasmeh stalne ogroženosti, stalnega napadanja in obrambe, stalne straže na meji! Ja, na meji časa?

Prav zato, prav zaradi teh tako neznatnih razlik obeh koroških krvi prasketa tem bolj pod deskami koroških izb, prav zaradi tega se oglašajo to turobno koroško škrtanje z zobmi, ta obramba koroške »nemške domovine«. Teda, ko si tako nevarno podoben svojemu sosedu, da te samo jezik dela drugačnega, prav tedaj se začne izredni napor, da dokažeš, kako si kot nemško govoreči člen avstrijskega občestva ne le nekaj precej pametnega in koristnega temveč tudi višjega, kvalitetnejšega.

Koroška ne posluša glasov zmernosti. Tu, v tej praznini, ki se od časa monarhije ni več pognala v vidnejšo novo dimenzijo, so na delu nočne sence mračnjastva, ki sekajo mladike, ki bi mogle pograti v drevo in obroditi stoteri sad novih možnosti in raznovrstnih poti dveh narodov.

To, kar se v tej praznini, na tej zdaj beli in na tej zdaj črni ploskvi, na tej neverjetni zemlji, ki te zavrti zdaj na goro in te v dolini nato obda z omamno moro, to, kar se tu godi, imenujejo tudi fašizem. A to, kar se tu dogaja, ni artikulirani fašizem, to so predvsem svojevrstni človeški občutki ogroženosti od drugačnega to so srednjeveški predsodki in vraževernost, ki ti ne dopuste, da bi se resnično razvil in zaživel kot polna oseba. To je vse tisto, kar je krojilo nemškega a z njim skupaj tudi slovenskega, preprostega človeka pod bičem višjega gospoda v omejeno in zamejeno bitje samozadostnosti na pet pedeh, to je tista ožina, preko katere ne smeš, ne da bi izgubil svoje domače dostojanstvo in postal izdajalec svoje krvi in svoje prsti. To je tista uradniška pokorščina Dunaju, ki je izpodrezala kritično in demokratsko življenje.

Izgubljenost nekomunikativnega človeškega rodu na tej zemlji, izgubljenost med štiri stene, izgubljenost, v kateri ne veš kakšna bo usoda tvojih otrok, v kateri ne veš, ali boš dosegel naslednji mejni kamen — ali pa izginil, to je tista črna silnica, ki se po-

greza nad to zamejeno zemljo kot svinčen pokrov.

Sele ko pride kakšen Almirante — in ta bi imel, ko bi že bil, na Koroškem verjetno precej uspeha kot v Trstu —, se tisto kar tu stoletja bolešno in nevarno tli pod nogami, razraste kot silovit rušilen ogenj, v katerem se udušita pokrajina in njeni ljudje!

V zadnjih tednih je na Avstrijskem spet zaživel antisemitizem. Pedagoška akcija najrazširnejšega avstrijskega dnevnika »Kronen Zeitung« je bila narejena prav tako, da je vzpodbudila tisto, kar tli pod obrisi te pokrajine: pouk o Židih v Avstriji se je sprevrgel v tipično reakcijo »dobrega državljanja Karla«: z besno ihto, s solzami v očeh, v sveti jezi je lahko v »Kronen Zeitung« spet spoznal, kako odvrtna in pošastna je drugačnost. Židovska drugačnost je nujno rodila židovsko zlo in židovsko dekadentno in intelektualno sprenevedanje nad dobro mislečim in čutečim avstrijskim človekom. Po nekem nenapisanem zakonu morajo biti v Avstriji vsi enaki! Enake obleke, enake kretnje, po možnosti enaka hrana: v nedeljo pečenka ali dunajski zrezek, v ponedeljek kompot in

kajžešmarn, v četrtek (Gründonnerstag) špinaca, v petek ribe — in tako naprej!

Vsi veliki napor predvsem socialno progresivnejših sil, da bi vidneje spremenile strukturo avstrijskega doživljanja stvarnosti, razvodene na vetrovnih močvirjih Podonavja, čeprav velja priznati, da je veliko kritičnih in drznih ugovorov in precej več osebnega in zasebnega poguma določenih izrednih posameznikov, ki jih na Slovenskem skoraj ne najdeš.

A vendar: krojač Karl kroji za vse enake obleke, tako da je res vprašanje, kdaj se bo vse tudi uradno državno poenotilo. V taki prizadeti osebni situaciji, v kateri zares boli, da tvoj sosed nima tirolskega klobuka in zelene suknje, je za nerazsvetljeno dušo preprostega človeka prisotnost drug jezik govorečega Avstrijca boleča in zelo tragična zadeva. V njegovi notranjosti biva skriven glas, ki pravi, naj bodo vsi enaki (vsaj približno enaki)! Toda ta enakost po drugi strani ne zapisano uzakonja enakost socialnega čutenja: in semkaj verjetno spada tudi izražanje v istem jeziku.

Ker niti šole niti tisk niti javnost tega ne poučene, z različnimi ideologijami preteklosti zapeljanega (sicer površno zapeljanega) človeka nikoli ne poučijo in razsvetlijo (takega početja se silno bojijo, ker je tvegano in more odžreti razsvetljenemu politiku obilo glasov), vztraja Karl v svojem ihtavem (dalje na 7. strani)

Kako je s slovensko vitalnostjo

Mnogokrat imamo priložnost brati v slovenskem časopisju, tako tukajšnjem kot v tistem iz matične Slovenije, pritožbe, da slovenski narod prepočasni narašča v primerjavi s sosednimi narodi, da je slovenska rodnost prenizka, da je premalo rojstev, da imajo družine premalo otrok, samo enega ali dva, in podobno. Človek dobi iz tega sicer resničnega pisanja vtis, da ravno danes slovenski narod ne kaže take vitalnosti, kot bi jo moral, in da je bilo nekdanj v tem pogledu boljše. Toda v resnici se ravno zdaj slovenski narod hitreje množi kakor kdajkoli v svoji zgodovini, čeprav še vedno prepočasni, da bi lahko obdržal oziroma dosegel tisto vlogo v svetu, ki mu gre po njegovi pridnosti in sposobnosti ter izobrazbi. Danes je sicer število rojstev nižje kot v prejšnjih časih, vendar pa umre manj novorojenčkov in otrok, ker je zdravstveno in higiensko stanje boljše. Manj ljudi se potujči kot nekdanje čase in sorazmerno manj se jih tudi izseli, čeprav je seveda izseljevanje še vedno tisto, ki požre slovenskemu narodu največ naraščaja. Samo v zadnjih letih se je izselilo iz Slovenije nad 70.000 ljudi, v povojnem času — od maja 1945 naprej — vsega skupaj kakih 150.000 in k tem je seveda treba prišteti tudi njihove potomce, tako da bi štela Slovenija danes že nad dva milijona ljudi, če bi ne bilo tega neprestanega odтока slovenske krvi v tujino.

Da pa ni bilo stanje v preteklosti nič boljše, ampak še slabše, nam potrjujejo številke. Naj navedemo nekaj statističnih podatkov iz nekdanjih časov, ki potrjujejo to trditev. Nanašajo se na Kranjsko deželo, kot osrednjo slovensko deželo. Vzeti so iz knjige »Vojvodina Kranjska«, ki jo je napisal Franc Orožen, profesor na učiteljski v Ljubljani, izdala pa jo je leta 1901 Matica Slovenska.

V poglavju o prebivavstvu piše med drugim tole:

»Po zadnjem ljudskem štetju 31. decembra leta 1900 je imelo Kranjsko 508.348 prebivavcev, od katerih jih pride torej 51 na en kvadratni kilometer. Prebivavstvo je naraslo od leta 1890 do 1900 le za 9.390 ljudi, torej le za 1,9 odstotka. Izmed vseh avstrijskih dežel zaostaja za Kranjsko le še Koroška, kjer se je prebivavstvo pomnožilo le za 1,8 odstotka v zadnjem desetletju. ... Vzrok temu neznatnemu naraščanju prebivavstva v zadnjem desetletju je pač ponajveč obilno izseljevanje vsled slabih gospodarskih razmer. Od 31. decembra leta 1890 do 31. decembra leta 1900 se jih je na Kranjskem 40.905 več rodilo kot umrlo. Prebivavstva je bilo leta 1890 do 498.958, k čemer bi bilo treba prišteti 40.905 ljudi, to je prirastek v zadnjem desetletju rojenih, tako da bi bilo ob koncu leta 1900 vseh prebivavcev na Kranjskem 539.863. Po zadnjem štetju jih je pa le 508.348, torej se je izselilo 31.515 oseb. Več izseljencev v absolutnem številu so imele le še dosti večje dežele in sicer Galicija (327.491), Češko (125.789) in Moravsko (78.422).«

Ker so se izseljevali s Kranjskega predvsem moški, je razumljivo, da so med prebivavstvom, ki je ostalo doma, prevladovali ženske. Tako piše Orožen: »Glede na spol prebivavstva pride na Kranjskem 1094 žensk na 1000 moških, v Ljubljani pa 1045 žensk na 1000 moških. Ženske torej prevladujejo na Kranjskem, in v tem oziru zavzema Kranjsko tretje mesto med avstrijskimi deželami. Sorazmerno več žensk imata še Šlezija (1109 na 1000 moških) in Moravsko (malo nad 1094 na 1000 moških). Po ljudskem štetju leta 1890 je bilo na Kranjskem (dalje na 8. strani)

Pojasnilo škofovemu vikarju v Trstu

Referendum je za nami in znani so podrobni podatki. Vsakdo si je ustvaril mnenje o dejanski sliki Italije, ki je izšla iz tega ljudskega glasovanja. Prepričani smo, da se bo o tem še dolgo razpravljalo, saj je izid glasovanja odkril marsikaj novega in zanimivega na političnem, socialnem in religioznem področju.

Prav pri verskem aspektu volilnega izida se je ustavil tržaški škofov vikar msgr. Škerl v nedeljski radijski oddaji »Vera in naš čas«. Omenil je že znane argumente, ki so jih nekateri duhovniki in goriški katoliški tednik zagovarjali pred ljudskim glasovanjem, omenil je težak poraz njihove strani in pripisal del krivde za tak negativen izid veliki zmedbi med katoliki, zmedbi, ki so jo povzročili tisti slovenski intelektualci, ki mislijo, da imajo v zakupu resnico in da so edini nepogrešljivi razlagavci svetega pisma. Na tako stališče se celo slovenski

nil marksist Garaudy: »Kristjani vrnite nam svojega Kristusa!«

Naš nastop v koordinacijskem odboru in naše prizadevanje za ohranitev civilnega zakona o razporoki je bilo zato nujno nadaljevanje takega verskega življenja in zanimanja. Nikjer in nikoli pa nismo predlagali svojih misli kot edino možno pot v krščanstvo. Med tradicionalisti je namreč še veliko takih, ki se opirajo na preteklo cerkveno prakso, kot je tudi zelo veliko laikov in duhovnikov, zlasti v južni Ameriki, ki vsekakor bolj odločno branijo temeljne človeške in krščanske vrednote. Pri referendumu smo si kvečjemu dovolili predlagati javnosti svoj pristop do zakonske ureditve neke državne skupnosti, ne več in ne manj, kar je napravila tudi protipropaganda, le da so se oni predstavili kot uradni glasniki cerkvene strukture. To pa nas ni oviralo, da ne bi v skladu s svojo vestjo nastopali povsem samostojno. In izid je pokazal, da je velika večina italijanskih državljanov in pri nas tudi velika večina slovenskih kristjanov prisluhnila takim predlogom. Toda prav tako kot ne bi bilo prav, da bi se zdaj ponašali s to zmago, pa je prav gotovo, da bodo tisoči kristjanov po vsej Italiji šli naprej po tej poti verske svobode in cerkvene obnove z večjim zaupanjem v same sebe.

Zato ni vprašanje, kako naj »pravoverni« duhovniki osmešijo in osamijo skupino »naprednih« intelektualcev in kako naj se zagrenjeno zgražajo nad njimi. Vprašanje je, kako bo znala celotna cerkvena struktura razumeti znamenje časa in se približati tem verskim skupinam in tako zapolniti prepad, ki je po nepotrebnem zazijal med cerkvenim vrhom in njegovo bazo: to tako v Vatikanu, kakor pri nas na Tržaškem in Goriškem.

Msgr. Škerl prav dobro ve, koliko časa ga mladinska verska skupina prosi, da bi ji preskrbel duhovnika, ki bi jo spremljal pri njeni pokoncilski obnovi. Prav tako se škofov vikar prav gotovo še spomni, kakšne izjave so padale o posameznikih iz naše skupine ob priliki verskih seminarjev na srečanju njihove duhovske zveze.

Če se nismo v prejšnjih letih zbegano in negotovo umikali od svojih religioznih izbir, bomo zdaj prav gotovo še bolj prepričano nadaljevali po tej poti krščanske obnove in večje osebne odgovornosti pri ustvarjanju družbenega življenja, tako znotraj svoje etnične skupnosti, kot v povezavi s pokoncilskimi katoliki pri someščanih italijanskega jezika. Pri tem pa si še vedno želimo, da bi nas tudi slovenski duhovniki prav razumeli in da bi skupno stopili na pot ne samo zunanje, ampak resnične in globoke pokoncilске obnove krščanskega duha. Igor Tuta

DVE NOVI SLOVENSKI MAŠI

Te dni sta izšli v Trstu v založbi Zveze cerkvenih pevskih zborov dve novi maši, ki sta ju zložila Ubald Vrabec na besedilo Zore Saksida in Stane Malič na besedilo Stanke Janežiča.

V uvodu prve skladbe je pojasnjeno, da sta maši sad prizadevanja Zveze, da bi dobila slovenska cerkvena pesem nov izraz, ki bo odražal sedanje življenjske razmere, občutje sedanjega človeka, vse v skladu s smernicami drugega vatikanskega cerkvenega zbora.

Vsaka maša je sestavljena iz petih delov: vstop, darovanje, obhajilo, poobhajilna in sklepna pesem.

Vsi prisotni verniki naj bi aktivno sodelovali pri bogoslužju. Pri Vrabčevi maši namreč sledi posameznim pesmim, ki jih poje zbor, odpev ljudstva. Obe maši sta lepi in primerni za naše zbore.

Izvod stane 3000 lir. Izdaja se dobi v Tržaški knjigarni, pri gđ. Ivanki Furlan (telef. 415.351) in pri drugih odbornikih Zveze.

V nedeljo 26. maja vabljeni v Mačkolinje na

PRAZNIK ČEŠENJ

ob 16. uri kulturni program: Domači pevski zbor - Otroški zbor »Slovenski šopek« - Moški zbor »V. Vodnik« iz Doline - Mešani pevski zbor iz Boršta »Ansambel« Otavija Brajka« iz Izole - Godba na pihala iz Brega.

Zvečer prosta zabava z ansamblom »Otavija Brajka«.

Deloval bo kiosk z domačim vinom in specialitetami na žaru.

Kiosk bo odprt tudi v ponedeljek od 18. ure dalje.

duhovniki niso nikoli postavili, toda kljub temu, da niso študirali v Parizu ali na Dunaju, je zaključil msgr. Škerl, lahko povejo svojo besedo o verskih stvareh.

Škofovemu vikarju, slovenskim duhovnikom v zamejstvu in vsem tistim, ki so z zanimanjem sledili našemu pisanju dolgujemo torej pojasnilo.

Slovenski krščanski laiki, ki se zanimamo za razvoj pokoncilске misli in za nove teološke smeri v katoliški Cerkvi, se nismo oglasili k besedi šele ob sedanjem referendumu. Revija »Most« se je že v svoji prvi številki leta 1964 razpisala o znanem in »nezaželenem« francoskem jezuitu Teilhardu de Chardinu, čigar teze je najprej Vatikan obsodil, vatikanski koncil pa v dobru meri sprejel. Prav koncilski poziv mladini: »Z navdušenjem gradite nov svet, ki bo boljši od tega, v katerem živijo vaši starejši vrstniki! Cerkev vas ljubi in vam zaupa« nas je še bolj prepričal, da ni dovolj slediti staremu redu in ustaljeni praksi, ampak da je treba poskušati nove poti, iskati nove in drugačne odgovore na potrebe današnjega človeka v sodobnem svetu in tudi pri nas. Zato nas morda res ni videti na duhovnih vajah tega ali onega župnika, srečali pa bi nas lahko na verskih predavanjih od Ljubljane do Assisija, povsod tam, kjer verske skupnosti skušajo s posodobljenimi razlagami evangelija navezati stik z nereligioznimi komponentami naše družbe. In ne zato, da bi ostalim vsiljevali svoje versko prepričanje ali svoje cerkvene norme (kot je na primer razporoka), ampak da bi kot ljudje posredovali soljudem svojo versko dimenzijo, tako nekako kot je vzklil-

Pri Založništvu tržaškega tiska sta te dni izšli knjigi *Ivanke Hergold DIDO* (zgodovinska novela) in *Jakoba Renka Pesniški list 19*.

Ob pomembnem kulturnem dogodku prireja Tržaška knjigarna v svojih prostorih srečanje z mladima domačima avtorjema. Po branju iz njunih del se bosta avtorja v osebni pogovoru z bralci razgovorila o svojem ustvarjanju in knjige podpisovala.

Srečanje, na katerega vas vljudo vabimo, bo v torek 28. maja od 17. ure dalje.

RAZSTAVA RISB UČENCEV TRŽAŠKIH IN GORIŠKIH OSNOVNIH ŠOL

Od 23. maja do 3. junija je v Kulturnem domu v Trstu razstava risb, ki so jih narisali učenci tržaških in goriških osnovnih šol za radijski oddaji »Poslušajmo in rišimo« ter »Rišimo skupaj« v rubriki »Rišimo za šole«. Ker so risbe dokaz umetniške občutljivosti, vzgoje in dosežkov našega najmlajšega rodu, razstavo najtopleje priporočamo.

ISKRENO SOŽALJE

Predsednik, izvršni svet, upravni odbor in uradniki Zveze neposrednih obdelovalcev v Trstu izrekajo globoko občuteno sožalje ravnatelju g. Teodoru Ghizziju ob smrti njegove žene gospe Argene Rach.

Edinstvena prireditve v Devinu

Na pobudo Kmečke zveze so v nedeljo na devinskem trgu odkrili spomenik, ki opozarja, da so se pred 261 leti naši predniki uprli gosposki, napadli grad in zahtevali osvoboditev izpod fevdalnega jarma. Ob odkritju spomenika sta spregovorila predsednik Kmečke zveze Alfonz Guštin in devinski dekan msgr. Ivan Kretič, ki je spomenik tudi blagoslovil. Pri slovesnosti sta sodelovala nabrežinska godba in združena pevka zbora Fantje izpod Grmade in Igo Gruden. V devinskem portiču pa se je zbralo ogromno število ljudi k edinstveni kulturni in zabavni prireditvi, ki sta jo poleg Kmečke zve-

ze organizirala Slovenska prosvetna zveza iz Trsta in kulturni krožek Devin - Štivan. Zbrani množici so spregovorili župan Legiša, tanik Kmečke zveze Lucian Vovk, predsednik Slovenske prosvetne zveze Klavdij Palčič in deželni predsednik kmečke sindikalne organizacije Alleanza contadina, poslanec Lizzero. Pri kulturnem sporedu so sodelovali folklorna skupina Dijaškega doma v Trstu, združena pevka zbora »Fantje izpod Grmade« in »Igo Gruden« ter Tržaški partizanski zbor. Zvečer pa je bila priložnost za ples ob zvokih ansambla Iga Radoviča iz Nabrežine.

Politični premiki

Že nekaj dni krožijo v goriški politični javnosti vesti o spremembah v goriškem občinskem odboru.

Na eni svojih zadnjih sej je vodstvo Slovenske demokratske zveze sklenilo izstopiti iz občinskega odbora v Gorici.

Že na zadnji seji občinskega sveta se je pokazalo nesoglasje pri sodelovanju Slovenske demokratske zveze z drugimi strankami, zlasti z demokristjani. Svetovalca Paulin in Bratina sta bila odsotna. Prvi bo podal tudi pismeno ostavko z odborniškega mesta za osebe.

Vzroki za nesoglasje so predvsem v nerazumevanju in v odlašanjem rešitev raznih vprašanj, ki se tičejo slovenske skupnosti na Goriškem.

Poglaviti pa sta dve vprašanji. Prvo se tiče gradnje avtoporta, kjer bi prišlo do obsežnih razlastitev slovenskih kmetijskih posestev. To vprašanje se vleče že dalj časa in bridko prizadeva sedanji stalež našega narodnostnega ozemlja. Vse kaže, da se pri vsej tej milijonski in milijardni zadevi skrivajo, poleg osebnih dobičkov tudi politične težnje in mržnje proti slovenski narodnosti in manjšini.

Drugo vprašanje, ki zaskrbljuje našo javnost, je neprestano odlašanje za zgradbe slovenskih šolskih stavb. Tu gre za šolski vrtec v Štandrežu in še bolj za šolske stavbe v severnem delu mesta. Dosti se je o tem že pisalo in govorilo. Določeni so bili že zemljiški prostori, napol so bili izdelani neki načrti, pripravljali so se že krediti, čeprav še

majhni za stavbinska dela. Meseci in leta tečejo, vse pa je še na mrtvi točki.

Poglavitno krivdo nosi goriška krščanska demokracija, ki se noče zavedati politične podpore, ki ji jo je že večkrat nudila Slovenska demokratska zveza.

Zato je tudi preprostem našemu človeku razumljivo, da se mora naša skupnost otesati takega zaveznitva, ki se na raznih konferencah hvali s teoretičnim bratstvom in priznavanjem naše etnične manjšine, za njene koristi in razvoj pa ima zaprta svoja ušesa.

Zato bodo sovenski volivci vseh smeri že pri prvih prihodnjih glasovanjih skrbno pretehtali svoje glasove.

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU
SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA - GORICA
in ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE V GORICI v sodelovanju z Ustanovo za kulturne in umetniške prireditve EMAC iz Gorice
GOSTOVANJE PRIMORSKEGA DRAMSKEGA GLEDALIŠČA IZ NOVE GORICE

Jean Anouilh

SKUŠNJA ALI KAZNOVANA LJUBEZEN

Prevod: Bruno Hartman

Scena: Niko Matul

Izbor kostumov: Milena Kumar

Režija: DUŠAN MLAKAR

V sredo, 29. t.m. ob 20.30 v gledališču »G. Verdi« v GORICI

ABONMA RED A (mesto, okoliški in mladinski)

DIJAŠKA PRIREDITEV

V nedeljo popoldne so priredili gojenci in gojenke Slovenskega dijaškega doma v Gorici prav lepo in pristrčno podano zaključno letno prireditev.

Po sestanku z roditelji se je v zavodski dvorani razvijal živahen glasbeni in oderski spored. Nastopil je v lepih krojih mladinski pevski zbor Dijaškega doma. Sledile so recitacije, igrice osnovnošolskih otrok »Darilo za mamo«, srednješolci pa so posrečeno podali modernizirano igrice »Rdeča kapica«.

V drugem delu so gojenci Glasbene šole odigrali več skladb za klavir, čelo in violino. Pokazali so res dovršeno izvežbanost.

Na koncu je vse goste v natrpani dvorani presenetila s svojim ubranim nastopom folklorna baletna skupina.

Nastopajoča mladina zasluži vso pohvalo. Vzgojnemu osebju in vodstvu zavoda pa je treba izreči priznanje za trud in požrtvovalnost.

Rupa

NAŠE ČESTITKE

V soboto 18. maja sta si obljubila v naši cerkvi v Rupi večno zvestobo domačinka Dori Pauletič in ženin Marijan Černic iz Gaberij. Cerkveni obred je opravil župnik Butkovič.

Nevesta in ženin sta v vsej soseski izredno priljubljena po svojem značaju pa tudi kot požrtvovalna delavca v naših prosvetnih organizacijah.

Vsi znanci in prijatelji iz Gorice in Trsta in vsa soseska prav pristrčno čestitajo mlademu paru in mu želijo dosti božjega blagoslova na novi življenjski poti.

Čestitkam se pridružuje tudi naš list.

Zdaj jih še bolj spoštujemo

(Nadaljevanje s 1. strani)

vi in desni ekstremizem, neko posebno nagajanje do totalitarizma, ki se pooseblja za zahodnoevropske razmere v abnormno velikih in močni novofašistični in komunistični stranki. Še bolj pa bujno uspevajoče in razraščajoča se džungla takomenovanih zunajparlamentarnih desnih in levih skupin, ki v današnji Italiji nekam izredno uspevajo, ne da bi bilo mogoče ugotoviti kak drug vzrok za to kakor nostalgijo po totalitarizmu, ki je sad fašističnega totalitarizma in posledica njegove vzgoje.

Pričakovali bi, da bodo tisti, ki so poklicani braniti demokracijo in italijansko demokracijo državo ter njene ustanove, njeno ureditev, spričo tega še posebno odločni in dosledni v svojem političnem boju proti tem izbruhom totalitarne sovražnosti in nasilja in da bodo vsaj oni ljubili republiko, ki se je rodila iz odpora proti fašizmu in iz zavrnitve levega totalitarizma, republike, ki je zahtevala toliko žrtev, preden jo je bilo mogoče uresničiti. Toda ravno te dni doživljamo, da je državni pravdnik, ki je padel v roke čisto navadnih kriminalcev, ki se skrivajo za fantastičnim imenom »Rdeče brigade«, pozabil na svojo čast in funkcijo branivca prava in ustavnosti demokratične republike, in »priznava«, kar hočejo zločinci, meče temno senco na demokratično državo in njene organe in poziva italijansko sodstvo, naj potepta vsa svoja načla in se vda pogojem, ki jih postavljajo anonimni kriminalci. Toda če je še mogoče razumeti nesrečnega ujetnika, ki so mu popustili živ-

ci in ga je premagal strah, pa ni mogoče razumeti sodnikov genovskega prizivnega porotnega sodišča, ki so se vdali ultimatu kriminalcev in so pripravljeni izpustiti osem notoričnih morilcev, ugrabiteljev, roparjev in tatov v zameno za upravljenega sodnika. S tem so ponižali ne le italijansko demokratično državo, ampak ves demokratični sistem tako globoko, kakor marda še nihče v zgodovini. Izneverili so se dostojanstvu sodstva, katerega glavna naloga ni varstvo človeškega življenja, kot so se izgovorili — to je naloga policije — ampak varovanje pravičnosti. Kako se bodo mogli še kdaj mirne vesti ozreti na napis »Pravica je enaka za vse«, in zahtevati ali deliti »pravičnost« kazni za kriminalce, ko pa sami delajo tako razliko med njimi?

Ob nečastnem kapituliranju ugrabljenega sodnika pred njegovimi ječarji, s katerimi niti ne bi smel spregovoriti besede, če bi imel kaj dostojanstva in zavesti v sebi, in uklanjanju genovskega prizivnega sodišča nasilju moramo nujno začutiti v sebi še tem večje spoštovanje do tistih preprostih slovenskih ljudi, ki so v desetisočih šli skozi fašistične in nacistične ječe, skozi mučilnice fašističnih tolpe in SS-ovskih strokovnjakov za mučenje, pa niso kapitulirali in niso ničesar izdali. Ko so jih bičali z jermenji po nagem telesu, jim žgali podplate, jim trgali nohte s prstov, jim izbijali zobe, jim stiskali spolovila, jih mučili z lakoto in žejo, z gnusno umazanijo in z nespečnostjo, niso odprli ust, niso »priznavali«, niso izdajali in so šli rajši v častno smrt pred puške, na vešala

ali pod giljotino, kakor da bi osramotili lastno dostojanstvo in dostojanstvo svojega naroda in domovine, dostojanstvo svojih idealov. In to niso bili državni pravdniki in sodniki, plačani branilci svobode in dostojanstva demokratične domovine, ljudje, ki so šli skozi najvišje štadije demokratične vzgoje. To so bili ljudje, ki niso poznali politične demokracije iz lastne izkušnje, a so jo vendar ljubili, hrepeneli po njej in bili pripravljeni, da se zanjo ne le bori, ampak tudi umrejo, kot so v resnici tudi umirali. Edina država, ki je obstajala, je bila fašistična ali nacistična, vsaka druga država je bila zanje ali daljna preteklost, blede zgodovina, ali daljna prihodnost. Njihovi mučitelji so bili predstavniki edine konstituirane in dozdnevno legalne oblasti tistega časa, ne pa anonimni kriminalci iz podzemlja, zato bi jim morali vzbujati tem večji strah in respekt, tembolj, ker je bilo vsem znano, da so tiste oblasti priznavali kot legalne milijoni dozdevno normalnih in poštenih ljudi, med njimi celo svetovno znani umetniki kakor Hamsun, Céline, von Karajan in drugi, ki so dajali svoje talente na razpolago totalitarnim oblastnikom in slavili krvnike. Toda naših ljudi to ni omajalo in ne prestrašilo. Šele danes, ko jih primerjamo s sodniki v Genovi, z visokimi predstavniki sodstva demokratične italijanske republike, se nam je razodela prava veličina teh naših mučencev svobode in demokracije.

—o—

PRISTRČNA VOŠČILA

V sredo sta se poročila v šempolajski cerkvi Vojmir Tretjak in Desanka Škerk. Pristrčno jima čestitajo in jima želijo veliko družinske sreče prijatelji.

Pričevanje o fašističnih zverinstvih v Sloveniji

V Italiji je le redkokdaj slišati kak glas, ki bi spomnil, da imajo tudi Italijani svoj delež krivde pri okupatorskih zverinstvih med drugo svetovno vojno in ne samo Nemci. Medtem ko italijanska televizija zelo rada opozarja na tisto, kar so počenjali nacisti in fašisti v Italiji, pa je popolnoma izgubila spomin, kar zadeva pokole, ki so jih izvajali italijanski fašisti in vojaki v tujini, posebno v Sloveniji in na Hrvaškem. Molke televizije o nedavnem atentatu na slovensko šolo pri Sv. Ivanu jamči, da še ne bomo tako kmalu doživeli kake dokumentarne oddaje o zločinah fašizma in imperalizma v slovenskih krajih.

Tembolj s priznanjem je treba zabeležiti knjižno pričevanje o tem, ki je izšlo pred kratkim. Vsebovano je v knjigi »Santa messa per i miei fucilati« (Sveta maša za moje ustreljene). Izdala jo je založba Longanesi. Knjiga vsebuje vojni dnevnik vojaškega kaplana Pietra Brignolija, doma iz Bergamaškega, rojenega leta 1900. Med vojno je bil vojaški duhovnik pri oddelkih, ki so bili na protipartizanskih akcijah na Hrvaškem in v okolici Ljubljane ter na Kočevskem. Natančnejših krajev ne navaja in tudi ne imena oseb. Sam pravi, da je dnevnik dolgo časa držal v miznici, iz strahu, da ne bi »osramotil Italije, domovine«. »Celo on, duhovnik, je otrok svojega časa do take mere, da ne ve, da je naša domovina človeštvo in da imperialistična in vojnohuškaška domovina ni domovina, ki bi imela pravico vsiljevati svoje diktate, in da je osvajalna vojna vedno umazana. Toliko zmore indoktrinacija,« je zapisal kritik Ugoberto Grimaldi v dnevniku »Il Giorno«. Zapisal je tudi: »Resnica je, da ni dobrih in hudobnih narodov: so narodi, ki jih ideologije in napačne institucije sfanatizirajo in razčlovečijo. Dobri Brignoli ne zna dospeti do takega zaključka, a nam podaja dokumentacijo, ki razdira milobno in leno podobo italijanskega vojaka zlatega srca.«

20 LET NOVEGA LISTA

(Nadaljevanje s prve strani)

vračali milo za drago. Toda takšen je in ostane naš stil pisanja, ki si je tudi široko odprl pot v slovenskem časnikarstvu in publicistiki na splošno.

Novi list stopa v tretje desetletje svoje ga ponovnega izhajanja z optimizmom. Skušal bo po svojih močeh trajno spremljati razvoj dogodkov pri nas in v svetu. Podpiral bo kakršnokoli pobudo in zamisel, ki moreta slovenski manjšini koristiti, vzpodbujal bo dialog z večinskimi ljudstvom in si prizadeval za čimvečje medsebojno spoznavanje ter razumevanje.

Še dalje bo gojil zavest pripadnosti enotnemu slovenskemu kulturnemu prostoru in se zavzemal za sodelovanje med manjšino in matičnim narodom ter njegovo državo, kot tudi za sodelovanje med obema sosednjima državama. Kot je napisal pred 20 leti, pa se bo Novi list »v prvi vrsti zavzemal za socialno zatiranje in preziranje, za revnega, delovnega človeka, ki sestavlja jedro našega ljudstva«. Zato tudi še vedno računamo na naklonjenost naših bralcev, na razumevanje za naše delo in na medsebojno simpatijo.

Brignoli živo opisuje ustrelitve, katerim je prisostvoval na Hrvaškem in v Sloveniji in pri katerih je podeljeval na tleh ležečim zadnjo odvezo, preden so dobili še milostni strel v glavo. Vest mu ni dala, da bi to pričevanje za vedno ohranil v miznici. Še boljše bi bil storil, ko bi bil objavil tudi imena tistih, ki so počenjali ta zverinstva nad največkrat čisto nedolžnimi ljudmi.

Knjiga ima 191 strani in stane 2800 lir.

—o—

RAZPIS NATEČAJA

ZA PODELITEV ŠTIPENDIJ ZA IZPOPOLNITEV V SLOVENSKEM JEZIKU IN LITERATURI

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo SR Slovenije

razpisuje

na podlagi jugoslovansko-italijanskega sporazuma o kulturni izmenjavi z dne 21. julija 1964 in kasnejših dodatnih sporazumov, sklenjenih v mešanem jugoslovansko-italijanskem odboru, predvidenem v 8. členu posebnega statuta, priloženega k Londonskemu sporazumu z dne 5. oktobra 1954

natečaj

za podelitev šestih štipendij za študij in izpopolnitev slovenskega jezika in literature pri univerzi v Ljubljani za akademsko leto 1974-75.

Štipendije so namenjene pripravi in specializaciji učiteljev osnovnih in srednjih šol s slovenskim učnim jezikom na področju pod italijansko upravo ter tistih oseb, ki želijo poučevati na navedenih šolah.

Višina štipendije znaša 18.000 din letno za tiste, ki so že v prosvetni službi oziroma 13.500 din letno za tiste, ki še študirajo.

Štipendija se izplačuje v enakih mesečnih obrokih (2.000 din oziroma 1.500 din) od oktobra 1974 do junija 1975.

Prošnje za dodelitev teh štipendij lahko vložijo pripadniki slovenske narodnostne skupine, ki imajo diplome srednje šole ali višjo diplomu in tudi tisti, ki se šele pripravljajo na poklic v prosvetni stroki. Prošnje lahko vložijo tudi tisti, ki so že eno akademsko leto dobivali štipendijo in jim je za dokončanje študija potrebno še enoletno bivanje v Ljubljani. V takem primeru mora kandidat za štipendio predložiti potrdilo opravljenih izpitih.

Nekolkovane prošnje s kratkim življenjepisom prosilca in ustreznimi podatki o dokončanem študiju ter o dosednji službi naj prosilci vložijo pri Šolskem skrbništvu v Trstu do 31. maja 1974.

GLASBENI VEČER V SLOVENSKEM KULTURNEM KLUBU

Preteklo soboto smo imeli v klubu glasbeni spored s pevskimi in instrumentalnimi točkami.

Kot prvi je nastopil deklški zbor iz Devina pod vodstvom Hermana. Dekleta so ubrano zapele tri precej zahtevne umetne pesmi.

Sledila je Beethovnova »V mesečini«, ki jo je na klavih zaigrala Magda Jevnikar. V izvajanju je pokazala smisel za občutno interpretacijo in tehnično izdelanost v podrobnostih.

Brata Stojan in Igor Kuret sta podala Mozartovo »Malo nočno skladbo«. Izkazala sta se kot izkušena izvajalca v dvoje, tako da sta klavir in violina dosegla res harmonično zlitje.

Sledil je novi trio mladih klubovcev: Marijan Kravos - kitara, Marko Kandut - harmonika, Aldo Žerjal - petje. Presenetili so s kar precejšnjo ravniyo. Njihovo izvajanje ljudskih pesmi je nedvomno zraslo iz številnih vaj, saj je potekalo gladko in gotovo.

Marija Brecelj in Vida Legiša sta štiri-oročno zaigrali Brahmsovo klavirsko skladbo »Madžarski ples«. Obe sta pokazali tehnično dovršenost.

Tomaž Simčič je z dvema skladbama dokazal pravo sproščenost na klavirju. Za konec je zaigral še Mozartovo »Turško koračnico«.

Vsi nastopajoči so pokazali glasbeno nadarjenost in resno pripravo. Upamo, da bomo kmalu spet mogli uživati sadove njihovega truda in bomo deležni rasti njihove glasbene izobrazbe.

—o—

V soboto, 25. maja zvečer, bo odgovarjala na vprašanja o spolnih problemih gospa *Majda Musek*, ki je v klubu predavala na to temo že 11. maja. Začetek ob 19.15. Vabljeni!

Vprašanja v zaprti kuverti je treba predložiti pred predavanjem.

—o—

Prihodnjo soboto, 1. junija, pa bo skladatelj in pevovodja *Ubaldo Vrabec* govoril na temo:

GLASBA IN ZDRAVJE

—o—

BRAVCEM

Iz tehničnih razlogov smo morali prenehati z objavo slikanice »Lupinica«.

Gostovanje Drame SNG iz Ljubljane

V okviru rednih izmenjav in sodelovanja med Stalnim slovenskim gledališčem v Trstu in gledališkimi hišami v Sloveniji, bo v Kulturnem domu v Trstu Drama Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane gostovala 24., 26., 27. in 28. maja. Ljubljanski umetniki, katerih gostovanje v našem mestu nedvomno pomeni vsakokrat izjemen gledališki dogodek, se bodo predstavili tržaškemu občinstvu s komedijo v petih dejanjih ruskega realista Aleksandra N. Ostrovskega »Volkovi in ovce«.

Komedija je nastala leta 1875, se pravi dvanajst let po znameniti tlačanski reformi. Njene posledice so v teh dvajsetih letih začele zavzemati v ruski družbi določnejše oblike, ki jih je pozorno oko že moglo razbrati in jih podati v nazornih življenjskih prizorih in značilnih človeških likih. Reforma, ki naj bi prinesla ruske-

mu kmetu zemljo in možnost uspešnega gospodarjenja, ni izpolnila pričakovanj.

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU
Kulturni dom

GOSTOVANJE DRAME SNG IZ LJUBLJANE

Aleksander Nikolajevič Ostrovski

VOLKOVI IN OVCE

Komedija v petih dejanjih

v soboto, 25. t.m. ob 20.30 - Abonma red B - prva sobota po premieri, red R in red E

v nedeljo, 26. t.m. ob 16. uri - abonma red C - prva nedelja po premieri in red F - okoliški

v ponedeljek, 27. t.m. ob 16. uri - Abonma red H in red I

v torek, 28. t.m. ob 16. uri - Abonma red J in red K

Sodobno kmetijstvo

Pomen zgodnje košnje

Zaradi suše v marcu in v prvi polovici aprila je samo del trave dozorel, drugi del je sredi rasti. Treba bo torej počakati s košnjo vsaj še 10 dni, ponekod tudi 15 dni. To velja seveda za Kras, na Goriškem je položaj znatno ugodnejši in so že sredi košnje. Edinolet deteljo je moč na Krasu kositi že sedaj.

Pravočasna košnja

Prav zato, ker je letošnja suša precej prizadela pridelek, ki bo znatno manjši kot navadno, bo treba paziti na pravočasno košnjo. Znano je, da je seno, ki je bilo košeno pred cvetenjem glavnih trav, po škrobnih enotah, zlasti po beljakovinah, najbolj kakovostno. Tako seno vsebuje največ prebavljivih snovi ter najmanj surovih vlaken. Najcenejši vir krme je poleg sveže krme — sveže trave, prav pravočasno pokošena travoziroma seno, ki izvira iz trav pred cvetenjem. Kot omenjamo, se je letos čas za košnjo nekoliko zavlekel. Priporočljivo je, da si vsak kmetovalec ogleda travnik in ugotovi stopnjo rasti glavnih trav. Zgodaj pokošen travnik največkrat dobro izkoristi del zgodnjepoletnih padavin. Sicer pa navadno pustimo travnik vsako tretje ali četrto leto, do cvetenja nepokošen, tako da se v koreninah nabere dovolj rezervnih snovi. Te omogočajo rastlinam, da vedno znova poženejo in se obrastejo. Tako preprečimo, da izginjajo dragocene trave. To delamo, kot rečeno, le vsako tretje ali četrto leto.

Najcenejša je sveža krma

S podražitvijo močnih krmil se je močno poslabšal položaj naše živinoreje. Proizvodni stroški so vedno višji, izkupiček pa se je le deloma spremenil na bolje. Gospodar živinorejec bo zato upošteval vse možnosti, ki jih ima, da zniža proizvodne stroške in to lahko stori predvsem s pridelovanjem kakovostne krme. Najcenejša je krma prek paše. Takrat je tudi trava najbolj kakovostna. Morali bi zato povečati delež paše pri nas, kar ne bi smelo biti več problem, odkar so na voljo praktični električni pastirji — tako pravimo električnim ograjam, s katerimi ogradimo pašnike. Ograditi moramo seveda le toliko površine, kolikor je lahko živina popase. Pri početku paše moramo skrbeti, da dobi živina dovolj rudninskih snovi, ki jih pokladamo živini prve tedne. V prvih pašnih dneh moramo živino pravilno dokrmiliti, da ne pride do težjih prebavnih motenj. Živini damo pred pašo nekoliko sena. V začetku pasemo pol dneva, ostale obroke dokrmimo v hlevu s senom in močnimi krmili. Postopoma nato zmanjšujemo delež krme v hlevu.

Košena trava je sicer dražja od sveže trave, vendar je pridelovanje dobrega sena osnova umnega gospodarjenja. Vedeti moramo, da je hranilna vrednost trave, ki jo kosimo po cvetenju glavnih trav, zelo nizka in da je hranilna vrednostakega sena v primerjavi s svežo travo in dobrim senom mnogo nižja in tako tudi dražja. Žal se pri nas zaradi sušenja trave na tleh izgubi precejšen del snovi in tako postane seno še slabše. Tudi pri nas bi morali preiti na sodobne sisteme sušenja trave, ki so sicer dragi, vendar je moč zanje dobiti denarni prispe-

vek oziroma ugodno posojilo. Ker se ravno pri krmi skrivajo rezerve za znižanje stroškov tako pri pitanju kot prireji mleka in ker si ravno tu lahko živinorejci pomagajo s tem, da pridelajo čim več kakovostne krme, je jasno, da bo treba korenito rešiti problem sodobnih sušilnih naprav, brez katerih ni moč doseči zaželenih rezultatov. Ne glede na to, pa je treba težiti, da si vsaj z zgodnejšo košnjo in s širjenjem paše vsaj deloma pocenimo krmo.

DRUŽINSKE DOKLADE VAJENCEM

Odbor za družinske doklade pri ustanovi INPS je na prizadevanje sindikata in patronata neposrednih obdelovalcev zemlje priznal pristojnost družinskih doklad sinovom — vajencem neposrednih obdelovalcev zemlje, splovinarjev in kolonov do 21 let starosti. Zainteresirani, katerih otroci so vajenci pri raznih trgovskih in industrijskih obratih, lahko vložijo prošnjo za leto 1972 in leto 1973.

Za vsa nadaljnja pojasnila in brezplačno izpolnitev prošnje se obrnite na patronat EPACA, Trst, ulica Roma 20.

PROŠNJE ZA GORIVO PO ZNIZANI CENI UMA

Zveza neposrednih obdelovalcev zemlje v Trstu sporoča vsem članom in zainteresiranim kmetovalcem, da 30.6. poteče rok za vložitev prošnje za nakazilo tekočega goriva za kmetijsko uporabo po znižani ceni. Kmetovalce pozivamo, da se smprej zglasijo v našem uradu v ulici Roma 20 v Trstu ali na periferičnih sestankih, ki jih imamo po vaseh.

Letos naši pokrajini niso dodelili ne bencina ne nafte, pač pa je U.M.A. nakazal petrolej. Zato da kmetijski stroji delujejo na petrolej, je dovolj, da mehanik menja svečke in brizgalko pri vplnjanju.

Da bi ne delali poti dvakrat, priporočamo kmetovalcem, ki morajo stroje prilagoditi petroleju, da poleg knjižice U.M.A. prinesejo tudi fakture v dveh kopijah, ki jim jo izroči mehanik po opravljeni zamenjavi svečk in brizgalke pri vplnjanju.

ODKUP DELOVNE DOBE OD LETA 1920 DO 1926

Državni zakon št. 114 od 16. aprila 1974 je ponovno odprl rok, brez časovne omejitve, za odkup delovne dobe v letih 1920 - 1926 na področjih kjer je bila bivša avstro-ogrska država. Vsi tisti, ki so v tem razdobju bili podrejeni delavci in ki so v letu 1920 imeli najmanj 14 let, lahko zaprosijo za odkup te delovne dobe in tako povišajo ali celo dobijo novo pokojnino.

Priložiti je treba sledečo dokumentacijo:

- 1) družinski list
- 2) potrdilo o bivanju
- 3) notorični akt.

HUDA SLANA PRIZADELA REPEN

V noči med 12. in 13. aprilom je prizadela področje, ki je obdelano s trtnimi nasadi, po domače poimenovano »Pulje« in »Dol« v vasi Repen, izredno huda slana. Po povprečnih ocenah, ki jih je na mestu napravila Zveza neposrednih obdelovalcev zemlje, se je dalo ugotoviti, da je škoda na trtah presegla 60 odst. letnega pridelka. Posebno vidna in huda je škoda na mladikah, ki niso prenesle slane in si do letošnje jeseni ne bodo opomogle.

Zveza neposrednih obdelovalcev je zato v imenu svojih članov pismeno sporočila Kmetijski inšpektoratu v Trstu seznam kmetovalcev, ki so utrpeli škodo.

Prepričani smo, da bo Inšpektorat poskrbel za ogled na področju, ki je bilo prizadeto od slane, in nam v najkrajšem času sporočil, kakšne ukrepe namerava storiti za olajšanje škode in aktiviranje poškodovanega področja.

Zveza neposrednih obdelovalcev zemlje - Trst

STANJE ZAPOSLENOSTI V TRŽASKI POKRAJINI

Ob koncu decembra 1973 je stanje zaposlenosti v tržaški pokrajini izkazovalo 6-odstotno izboljšanje v primerjavi z decembrom 1972. 31. decembra 1973 je bilo v tržaški pokrajini zaposlenih 96.940 oseb, ob koncu leta 1972 pa 91.426. V letošnjem januarju se je stanje še izboljšalo, število zaposlenih je namreč naraslo na 97.341. Ob koncu leta 1973 je iskalo zaposlitev 2.981 oseb ali 6,3 odst. manj, kot ob koncu leta 1972. Stanje se je v tem smislu v januarju nekoliko poslabšalo, ker je — po seznamu urada za delo — iskalo zaposlitve 3.332 oseb.

Koroška enakost in neprijetna drugačnost

(Nada'jevanje s 3. strani)

svetu in se bori za čisti avstrijski svet, v katerem bo red in mir — in ne bo prav nič motilo enotnega udobja in zaslužnega privatnega spanja! Zakaj tu je stara nezapisana resnica, ki jo je po svoje izrekla že Marija Terezija (Politika je kurba), nadvse živa! Politike sicer imamo! Vendar se pameten in moralen človek s politiko in javnimi zadevami pravzaprav ne ukvarja, temveč pridno dela, pridobiva in živi ugledno družinsko življenje!

Greš čez izpraznjeno koroško pokrajino, kot da bi se pogrezal v turoben sen. Greš preko teh gričev, kot preko odvratne požrešne telesnosti, prebijaš se skozi meso perversnih neumnosti, vsako noč spiš z drugo politikantsko cipo zamejene ozkosti!

In vendar čutiš, in vendar upaš, da tudi tu ne more biti še vse zavoženo da se ne moreš skriti kot zajec pred požarom ob zid, da te plameni tembolj čez trenutek požrejo.

Ne, treba je znati skočiti skozi zaprto okno, da črepinje kar zažvenketajo, treba se je znati spoprijeti z usodo tu ali tam, pri Almiranteju ali pri Karlu na totalen način in v globalni obliki. To pomeni, da je na eni strani potreben odločen ugovor primitivnim neumnostim, po drugi strani pa human prosvetlenski dialog s človekom na oni strani dialog, brez katerega ni mogoča več nikakršna pot naprej. Brez katerega te res — kot zajca — čaka samo še smrt v ognju!

Greš torej in se sprašuješ, kaj je slovenstvo v Avstriji — in kaj je slovenstvo v Italiji — in veš, da je na obeh domačijah treba razbiti okna in skočiti na najhitrejši način v novo dimenzijo! Treba se je globalno spopasti s celotno socialno in politično strukturo, v kateri živiš, zakaj iluzije, da ti bo to prihranjeno, so popolnoma nerealne in vodi jo v apatijo in sentimentalni krč brez perspektive! Perspektiven pa je premišljen, stvarjalni in objektivni boj na sodoben način.

Kako je s slovensko vitalnostjo

(Nadaljevanje s 3. strani)

238.011 moških (z vojakmi vred) in 260.947 žensk. Moški so bili v večini le v Postojnskem glavarstvu, kjer je bilo 21.108 moških in 20.371 žensk. Izdatno več ženskega spola (nad 1100 žensk na 1000 moških) imajo na Kranjskem štirje politični okraji in sicer Kočevje, Kranj, Črnomelj in Ljubljanska okolica.

Leta 1805 je bilo na Kranjskem 416.829 prebivavcev, leta 1900 pa, kot rečeno, 508 tisoč 348, tako da se je prebivavstvo Kranj-

ANSAMBEL »TAIMS« V RIMU

v dneh od 14. do 18. maja je ansambel »Taims« z Opčin nastopal v Rimu kot gost na mednarodni mladinski manifestaciji »la scaletta«, ki sta jo organizirali o.s.a.i.s. (opera salesiana per le attività sociali) in rai - tv.

Celoten program je snemala italijanska televizija, ki ga bo oddajala v nedeljo 26. maja ob 16.30 na prvem programu!

ske pomnožilo v skoraj sto letih le za 91.519, torej le za malo več kot eno četrtno. V istem času se je prebivavstvo mnogih drugih evropskih dežel pomnožilo tudi za 200-250 odstotkov in več, množilo se je torej desetkrat hitreje, npr. na Norveškem, kjer je bilo leta 1801 le 883.000 prebivavcev, torej malo več kot dvakrat toliko kot na Kranjskem, leta 1900 pa jih je bilo že 2.240.000, torej štiriinpolkrat toliko kot na Kranjskem. Na Švedskem je bilo leta 1800 kakih 2 milijona 300.000 prebivavcev, do leta 1860 pa je naraslo število prebivavstva že na 4 milijone in do leta 1900 se je dvignilo na 5 milijonov 136.000, v sto letih torej za skoro 150 odstotkov, medtem ko na Kranjskem — in na Slovenskem na splošno — le za malo več kot za 25 odstotkov. Vse slovenske dežele skupaj so imele leta 1800 za kakih 200.000 prebivavcev več kot Norveška, a Norvežanov je danes skoraj trikrat več kot Slovencev. Iz tega je razvidno, da je bilo ravno preteko stoletje in tja do prve svetovne vojne tisto, ki je zaradi slabih socialnih in gospodarskih razmer najbolj zavrlo naraščanje prebivavstva v slovenskih deželah. Temu se je pridružilo še potujčevanje, delno v mestih na Slovenskem samem, še bolj pa v velikih mestih, ki so ležala v bližini slovenskega ozemlja in kamor so se izseljevali slovenski delavci, železničarji in dekleta, ki so si šla iskat delo na tuje, kot služkinje ali kaj drugega. Še danes je najti v Trstu, Gradcu ali na Dunaju, pa tudi v Zagrebu vse polno starih ljudi, moških in žensk, ki so prišli s Slovenskega, pa po večini komaj še malo tolčejo po slovensko. Mnogi, posebno dekleta, so se tam poročila in njihovi otroci seveda ne znajo več slovensko ali le kakšno besedo. Skoraj bi lahko rekli, da ni slovenske družine, ki bi ne imela kakega napol pozabljenega sorodnika v Trstu, Gradcu, na Dunaju ali v Zagrebu ali v kakem manjšem mestu v Avstriji, Italiji ali na Hrvaškem.

Če bi bil slovenski narod vsaj v zadnjem poldrugem stoletju naraščal enako hitro kot

drugi evropski narodi, ne glede na vse prejšnje izgube v turških bojih in zaradi potujčevanja, recimo enako hitro kot Norveški, švedski ali nemški, bi moralo biti danes na slovenskem etničnem ozemlju od 4 do 5 milijonov prebivavcev. To pomeni, da bi igral sovenski narod vse drugačno politično in gospodarsko vlogo v tem delu Evrope, kot pa jo igra danes.

V ilustracijo, koliko ljudi je izgubil slovenski narod zaradi potujčevanja posebno v svojih obrobni pokrajinah, naj navedemo nekaj statistik s Koroškega. Tam je bilo leta 1846 po uradnem ljudskem štetju vseh prebivavcev, nemških in slovenskih, 300.233, od tega Slovencev 107.000 ali 35,0 odst. Pri ljudskem štetju leta 1951 pa je bilo vseh prebivavcev na Koroškem 495.226, od tega Slovencev 42.095 ali 8,9 odst. Medtem ko se je v 105 letih število koroškega nemškega prebivavstva zvišalo za 160 do 170 odstotkov, je število slovenskega padlo za približno 60 odstotkov. Če bi bilo število slovenskega prebivavstva naraščalo v enakem ritmu kot število celotnega koroškega prebivavstva, bi moralo biti danes na Koroškem okrog 170.000 Slovencev, a po zadnjih ljudskih štetjih jih je komaj ena desetina toliko.

Slovenska znanost in politika bi morali nujno upoštevati te katastrofalne podatke in jih raziskati ter ugotoviti točne vzroke za tako porazno bilanco slovenske vitalnosti v preteklem stoletju in tudi v tem stoletju. Glavni vzrok je nedvomno ta, da Slovenci niso mogli, ker niso imeli lastne države, sami odločati o izboljšanju svojih gospodarskih in socialnih razmer, ampak so jim gospodarsko ter seveda tudi politično usodo krojili drugi. Tuje oblasti pa so bile vedno

mačehovsko razpoložene do Slovencev in so po eni strani brezobzirno ekonomsko izkoriščale slovenske dežele, po drugi pa niso nič storile za njihov gospodarski razvoj, ampak ga s centralizmom in z odtegotovanjem kreditov še zavirale. To je bila največkrat namerna politika, da bi prisilili Slovence k izseljevanju bodisi v tujino bodisi v velika tuja mesta v soseščini, posebno v Avstriji, kjer bi se ponemčevali. Slovenski narod naj bi bil postajal tako vedno manjši, v sorazmerju s tistimi, ki so mu stregli po življenju, vedno šibkejši tako biološko kot gospodarsko, in tako naj bi končno podlegel tujemu političnemu in gospodarskemu pritisku. Da se to do danes ni zgodilo, je velikanska zasluga tistih ljudi in ustanov, ki so vzgajali Slovence k narodni zavednosti, jih spodbujali h gospodarskemu napredku in politični odpornosti, leta 1918 dosegli odcepitev od Avstrije in tako zagotovili obstoj slovenskega naroda. Danes seveda nič ne pomaga stokanje nad slovensko majhnostjo — nasprotno, treba je ugotoviti njene vzroke in napraviti vse, kar je mogoče, da se zagotovi slovenskemu narodu povsod, tudi pri nas, take politične, gospodarske, socialne in kulturne razmere, da se bo lahko čimbolj svobodno in neovirano razvijal ter skušal vsaj delno popraviti posledice žalostne preteklosti.

DEMOKRATIČNA REVOLUCIJA ŠOLE

V ponedeljek, 27. t.m. bo v Društvu slovenskih izobražencev na sporedu predavanje prof. Maksa Šaha z naslovom »Demokratična revolucija šole«. Govoril bo o novih reformah in ustanovah na področju šolstva. Začetek večera je ob 20,15.

MAC COYEVO PLEME

JACK LONDON

6

»Le malo ladij pripluje mimo Pitcairna, in tiste, ki priplujejo, prihajajo iz San Francisca ali pa so obplule Rt Horn. Imel bom še srečo, če se bom lahko vrnil čez pol leta. Lahko se zgodi, da bom ostal proč eno leto in morda bom prisiljen iti v San Francisco, da najdem ladjo, ki me bo pripeljala nazaj. Moj oče je moral nekoč za tri mesece s Pitcairna, a sta minili dve leti, preden se je lahko vrnil domov. In poleg tega vam primanjkuje živil. Če boste prisiljeni, da se poslužite čolnov, in se bo vreme poslabšalo, bo lahko minilo več dni, preden boste dospeli do kopnega. Lahko vam bom zjutraj pripeljal dva kanuja hrane. Najboljše bodo suhe banane. Ko se bo sapa okrepila, skušajte pluti proti njej. Čim bliže boste, tem večja bo sta tovara, ki vam ju bom lahko pripeljal Zbogom.«

Stegnil je roko. Kapitan mu jo je stisnil in videti je bilo, da ga le nerad pusti oditi. Zdelo se je, da se oprijemlje tiste roke kot potapljaljoči droga.

»Kako veste, da se boste vrnili zjutraj?« je vprašal.

»Zares!« je zakričal njegov namestnik. »Kako pa naj vemo, če ne bo skušal pobegniti, da bi si rešil kožo?«

Mac Coy je molčal. Gledal ju je z milim in dobrohotnim izrazom, in zdelo se jima je, da prehaja vanju neko sporočilo iz njegove dušne gotovosti.

Kapitan je izpustil njegovo roko in Mac Coy se je še enkrat ozrl naokrog in zajel tudi posadko v svoj blagoslov. Nato je zlezal čez ladijsko ograjo in se spustil v kanu.

Veter se je okrepil in »Pyrenees« se je kljub njenemu velikemu tovoru posrečilo, da se je za kak ducat milj oddaljila od morskega toka. Ob zori, ko je bil Pitcairn tri milje od njih, je zagledal kapitan dva kanuja, ki sta se približevala. Mac Coy je spet splezal na ladjo in padel z ograje na topli krov. Sledilo mu je veliko zavojev suhih banan, in vsak je bil zavrt v suhe liste.

»Zdaj pa obrnite ladjo in plujte, če vam je ljubo življenje,« je rekel. »Vidite, nisem morjeplovec,« je razlagal nekaj minut potem, ko je stal na zadnjem krovu zraven kapitana, katerega pogled je blodil po nebu in morju ugotavljajoč hitrost ladje. »Morate jo usmeriti proti Mangarevi. Ko boste pripluli do otoka, vas bom pilotiral skozi vhod v laguno. S kakšno hitrostjo pluje?«

(dalje)